

Atatürk Dönemi Olimpiyat Oyunları

Modern dünyanın en büyük spor organizasyonu olan olimpiyat oyunlarının geçmişi antik Yunan medeniyetine kadar uzanmaktadır. İlk olimpiyatlar, eski Yunan'da Tanrı Zeus adına yapılan şenliklerdi. Modern anlamda bir olimpiyat oyunlarının yapılması fikri, ilk kez 1892'de Fransız Baron Pierre de Coubertin tarafından gündeme getirildi. Coubertin'in öncülüğünde 1894'te Uluslararası Olimpiyat Komitesi IOC (International Olympic Committee) kuruldu. Aynı yılın 23 Haziran'ında Paris'te toplanan IOC, ilk olimpiyat oyunlarının 1896'da Yunanistan'da yapılmasına karar verdi. Buna ilaveten olimpiyatlarda kadın sporcuların da yer alması, farklı branşların oyunlara dahil edilmesi ve oyunların dört yılda bir farklı bir ülkede yapılması planlandı.

Osmanlı Devleti'nin 1896'da Yunanistan'da yapılan ilk olimpiyatlara katılma teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlandı. Atina'ya giden Güreşçi Koç Mehmet'in oyunlara katılma müracaatı, Osmanlı Devleti'nin IOC'ye üye olmamasından dolayı kabul edilmedi. Osmanlı Devleti'nin olimpiyat oyunlarındaki ilk başarısı, modern olimpiyatların 10. yıl dönümünde 1906'da Atina'da düzenlenen oyunlarda geldi. Osmanlı Devleti adına yarışan Yorgo Albiranitis, IOC kurallarının uygulanmadığı oyunlarda 10 metrelik ipe tırmanma yarışında birincilik kazandı. 1908 Londra Olimpiyat Oyunları'nda Osmanlı Devleti'ni Galatasaray Lisesi öğrencisi Aleko Moulos temsil etti. 1912 Stockholm Olimpiyat Oyunları'nda Osmanlı Devleti, kendi imkânlarıyla oyunlara katılan Vahram Papazyan ve Mıgırdıç Mıgıryan tarafından ağırlık ve disk atma alanlarında temsil edildi.

1916'da Berlin'de yapılması planlanan olimpiyat oyunları, Birinci Dünya Savaşı nedeniyle iptal edildi. IOC, 5-8 Nisan 1919'da yaptığı toplantıda savaşın sorumlusu olarak gördüğü Almanya, Avusturya, Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti'nin 1920 Anvers Olimpiyat Oyunları'na çağrılmamasına karar verdi. Ayrıca bu ülkelerin Millî Olimpiyat Komitelerinin tanınmamasına ve IOC'deki temsilcilerinin üyeliklerinin düşürülmesine onay verdi. Fakat IOC, 2-6 Haziran 1921'de Londra'da yaptığı 19. IOC Kongresi'nde Bulgar ve Macar temsilcilerinin yanı sıra Türkiye temsilcisi **Selim Sırrı Tarcan**'ın da üyeliğinin kabulüne ve Osmanlı Devleti'nin 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na katılmasına karar verdi.

1924 Paris Olimpiyat Oyunları, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin geniş bir sporcu kitlesiyle katıldığı ilk olimpiyatlar oldu. Bu olimpiyatlar, aynı zamanda Türk sporcuların katıldığı ilk resmi oyunlar olacaktı. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, başarıdan çok çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin sporda da var olduğunu kanıtlamak istiyordu. Paşa, olimpiyatların Türkiye'ye spordaki ufkunu zamanla genişletecek ve derinleştirecek değerli bir tecrübe kazandıracağını öngörüyordu. Olimpiyatlar, bu anlamda ilk uluslararası açılım olacaktı.

Mustafa Kemal Paşa Başkanlığındaki Bakanlar Kurulu, olimpiyatlar öncesinde 16 Ocak 1924 tarihinde bir toplantı düzenledi. Toplantıda şu karara varıldı:

- Türk gençleri arasındaki spor kuruluşlarının Avrupa sporcuları ile sıkı ilişkilerde bulunmaları ve spor çalışmalarının bilimsel kurallara göre düzenlenmesi için Avrupalı uzmanlardan faydalanması gereklidir.
- 1924 Mayıs'ında Paris'te açılacak olimpiyat karşılaşmalarına Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı çağrılmıştır. Bu karşılaşmalara katılmakta Türkiye için yararlar vardır. Ülkemizde sporculuğun gelişmesi ve yayılması, her halde bu gibi uluslararası yarışmalara katılmakla mümkündür.
- Türk gençlerini uluslararası yarışmalara katılabilecek biçimde yetiştirmek ve hazırlamak üzere gereken uzmanların Avrupa'dan getirilmesi ve adı geçen Olimpiyat Oyunlarına Türk sporcularının da katılabilmesinin sağlanması için acele sarf edilmesi gerekli görülen on yedi bin liranın beklenmeyen masraflar hesabından, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

Genel Merkezine verilmesine karar verilmiştir.

Güreş millî takımını yönetmek üzere Macar Antrenör Raol Peter, futbol millî takımı çalışmaları için İskoç Antrenör Billy Hunter ve atletizm için de Amerikalı Tobin görevlendirildi. Türkiye Cumhuriyeti adına olimpiyatlarda 3 atlet, 3 bisikletçi, 1 eskrimci, 4 güreşçi ve 19 futbolcudan oluşan bir spor kafilesi mücadele etti. Türk sporcular, 1924 Paris Olimpiyatları'nda başarılı olamadı. Fakat Atatürk'ün de öngördüğü şekilde Türkiye Cumhuriyeti'ni bütün dünyaya tanıtırken önemli bir sportif tecrübe de edindi. Türk sporcularını teselli eden Mustafa Kemal Paşa, iki yıl sonra yaptığı bir konuşmada tarihe geçecek şu sözleri söylüyordu: *"Dünyada yenilmez kimse, yenilmez takım, yenilmeyen ordu, yenilmeyen kumandan yoktur. Yenilgilerden sonra üzölmek de doğaldır. Ancak bu üzüntü, insanın maneviyatını yok edecek, onu çökertecek seviyeye varmamalıdır. Yenilen toparlanmalı ve kendini yeneni yenmek için, olanca gücüyle ve azimle daha çok çalışmalıdır."*

Türkiye Cumhuriyeti, 1928'de Amsterdam'da düzenlenen olimpiyat oyunlarına; atletizm, bisiklet, eskrim, futbol, halter ve güreş branşlarında 40 sporcuyla katıldı. Güreş branşında Tayyar Yalaz 4. olurken, Saim Arıkan 6., Nuri Boytorun ve Çoban Mehmet 7.'lik elde etti. Halterde yarışan Cemal Erçman da 8.'likle yetindi. Bu sporcular, Türkiye Cumhuriyeti'nin olimpiyat Onur Kütüğüne adını yazdıran ilk sporcular olarak tarihe geçtiler.

1932'de Los Angeles'ta düzenlenen olimpiyatlara mesafenin uzaklığı ve ağır maliyet nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti katılamadı. İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde düzenlenen 1936 Berlin Olimpiyatları, Türk spor tarihi açısından bir dönüm noktası oldu. 1924 ve 1928 Olimpiyatları'na ölk prestiji için katılan Türk sporcuları, Berlin Olimpiyatları'na devlet desteğinde ve organize olarak hazırlandı. Mustafa Kemal Atatürk, Nazilerin gölgesinde düzenlenen ve devletlerin bir gövde gösterisine dönüşen Berlin Olimpiyatları'nda Türkiye Cumhuriyeti'nin de varlığını hissettirmesini istiyordu. Bu bağlamda bazı branşlarda yabancı uzmanlar ölkeye getirildi ve azami oranda devlet desteği sağlandı.

Türkiye Cumhuriyeti, Berlin Olimpiyatları'na güreş, basketbol, binicilik, bisiklet, eskrim ve yelken branşında katıldı. Eskrim branşında mücadele eden Suat Fetgeri Aşeni ve **Halet Çambel**, Türkiye'yi olimpiyat oyunlarında temsil eden ilk kadın sporcular oldu. Türk Olimpiyat Komitesi tarafından başlangıçta olimpiyat dışı bırakılan futbol, sonradan oyunlara dahil edildi. Güreşçilerin eğitimi için Finlandiya'dan 8 kişilik bir eğitmen kadro İstanbul'a davet edildi. Türk spor kafilesi, Alman devlet adamlarının sıcak ilgi ve dostluğuyla karşılandı. Yapılan konuşmalarda karşılıklı olarak Türk-Alman dostluğu ve silah arkadaşlığına vurgu yapıldı. Oyunlarda mücadele eden Türk sporcular, Alman seyirciler tarafından büyük coşkuyla desteklendi.

1936 Olimpiyatları'na Katılan Türk Spor Kafilesi

Branş	Sporcu	Teknik şef	Hakem	Antrenör	Toplam
Güreş	18	1	3	1	23
Basketbol	10	1	-	-	11
Yelken	4	1	-	1	6
Bisiklet	5	1	-	1	7
Futbol	19	1	-	1	21
Eskrim/Erkek	6	1	-	-	7
Eskrim/Kadın	2	1	-	-	3
Binicilik	7	1	-	1	9
Kafile Sorumlusu	-	-	-	-	4
Toplam	71	8	3	4	91

1 Ağustos 1936 tarihinde resmen açılan Berlin Olimpiyatları'nda Türk bayrağını 72 kiloda güreşen Nuri Boytorun taşıdı.

Türk sporcuların olimpiyat oyunlarında favori oldukları alanlar güreş ve binicilik olarak gösteriliyordu. Türkiye, olimpiyat tarihindeki ilk madalyasını serbest güreş kategorisinde mücadele eden Mersinli Ahmet (Kireççi) ile kazandı. 79 kiloda güreşen Mersinli Ahmet, olimpiyat 3.sü olarak Türk spor tarihine geçti.

Türkiye, Berlin Olimpiyatları'nda en parlak zaferini grekoromen güreş kategorisinde mücadele eden Yaşar Erkan'la kazandı. Yaşar Erkan, 61 kilo müsabakalarında 1. olarak altın madalya elde etti. Türkiye, grekoromende takım halinde 3 puanla altıncı oldu. Yaşar Erkan, 20 Mayıs 1911 tarihinde Erzincan'a bağlı Refahiye ilçesinin İspigdi (Yuvadağı) köyünde doğdu. Dört yaşında ailesiyle birlikte İstanbul'a göç ederek Sultanahmet'e yerleşen Yaşar Erkan, 3 erkek ve 1 kız kardeşin en büyüğüydü. Babası Ali ve annesi Seher Hanım, çocuklarını güreş sporuna teşvik ettiler. Yaşar Erkan, 1934-1943 yılları arasında aktif güreş yaşamını sürdürdü. 1933, 1934, 1935 ve 1937 yıllarında Balkan şampiyonu oldu. Olimpiyat şampiyonu olduğunda 61 kilo ve 1.66 boyundaydı.

Yaşar Erkan'ın şampiyonluk haberini telefon başında bekleyen Mustafa Kemal Atatürk, kendisini "*Kendin küçüksün ama memleket için çok büyük bir iş yaptın. Çok yaşa Yaşar*" sözleriyle onurlandırdı. Ardından Başbakan **İsmet İnönü**, Yaşar Erkan'ı şampiyonluğu için tebrik etti. Dâhiliye Vekili **Şükrü Kaya**, Spor Kurumu Başkanı **Ali Hikmet Ayerdem**'e çektiği telgrafta; "*Çocuklarımızın iyi metotlarla çalışarak spor alanında da tarihlerinin kendilerinden beklediği yüksek yeri alacaklarına imanımız vardır. Yaşar'ı tarafımdan kutlamanızı diler, size ve bütün gençlere sevgi ve saygılar sunarım*" sözleriyle Yaşar Erkan'ın başarısını takdir etti. Türkiye Güreş Federasyonu Başkanı Ahmet Fetgeri de şunları kaydetti: "*Çocuklarımız her türlü tecrübesizliklere, hele bir sürü haksızlıklara rağmen Cumhuriyet rejiminin, Büyük Önderimizin gençliğe hitabesinde işaret ettiği çok geniş manalı umdeleri düstur edinerek çalıştılar. Ve memleketin kendilerinden beklediği vazifelerinin ilk merhalesine bir adım attılar. Dünya birinciliğinin Türk gençliği için bir hayal olmadığını ispat eden bu çocuklar artık o merhaleye muhtelif cephelerden vasil olmak yolunun açılmış bulunduğunu düşünerek çalışacaklardır. Ve böylece muhakkak ki, büyük ödevimize daha çok yaklaşmış olacağız.*"

Yaşar Erkan'ın başarısına geniş yer ayıran dönemin Türk basını, Berlin Olimpiyat Stadyumu'nda yapılan madalya törenini şöyle betimliyordu: "*Hoparlörler, 61 kiloda dünya birinciliğini ve altın madalyayı Türk Yaşar kazandı diye haber verdi. Bunun üzerine bando İstiklal marşımızın ilk nağmelerini stadın dört bir tarafına yayarken şanlı bayrağımız birincilik direğine yavaş yavaş çekildi. Yüz bin kişilik bir kalabalığın arasında elli altmış kişilik küçük bir kafilenin, Galatasaray izcilerinin, ciğerlerinin bütün kuvvetiyle "korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak" diye Milli marşımızı söylemeleri son derece müteheyyiç [heyecanlı] bir manzara idi. Bugün stada gelmiş olan bütün Berlin'deki Türkler, sevinçlerinden, heyecanlarından, iftiharlarından ağladılar. Stadı dolduran belki de Türk bayrağını hiç görmemiş olanlar da bulunan yüz binlerce insan şanlı bayrağımızı sürekli bir surette alkışladılar.*"

Yaşar Erkan'ın şampiyonluğunun ardından *Son Posta* gazetesi, Yaşar'a bir ev hediye edilmesi için kampanya başlatarak Galatasaray ile Fenerbahçe arasında oynanacak bir maçın hasılatının bu yönde kullanılmasını teklif etti. Kamuoyunda oluşan büyük destekle birlikte Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, İstanbul Valisi Muhiddin Üstündağ'a bir talimat vererek Yaşar'ı Sultanahmet'te bir evle ödüllendirdi.

Güreşte grekoromen dalında +87 kiloda Mehmet Çoban 4., 72 kiloda Nurettin Boytorun 6. ve 87 kiloda Mustafa Çakmak 8. olurken; serbest dalda mücadele eden 56 kiloda Ahmet Çakıryıldız 6. ve 72 kiloda Hüseyin Erçetin 7. Oldular. Adı geçen sporcular, adlarını Olimpiyat Onur Kütüğüne yazdırarak gelecek için ümit vaat etti.

Binicilikte "Uluslar Ödülü (Milletler Mükâfatı) yarışmasında Cevat Kula, *Çapkın* adlı atıyla 6. olurken, Üsteğmen Saim

Polatkan *Çakal* ile 27. oldu. Bu sonuçla Cevat Kula, adını Olimpiyat Onur Kütüğüne yazdırmayı başardı.

Türk milli futbol takımı, ilk maçında Norveç millî takımına 4-0 yenilerek ilk turda elendi. Basketbolda, ilk maçında Amerika temsilcisi Şili'ye 30-16'lık skorla yenilen milli takım, ikinci maçında da Mısır'a 33-23 yenilerek olimpiyatlara veda etti. Yelkende olimpiyat yole sınıfında mücadele eden Türkiye, 25 ülke arasında sonuncu olurken, star sınıfında Behzat Baydar'la Harun Ülman, *Marmara* adlı tekneleriyle 38 puanla sekizinci oldu. Bu iki sporcu, adlarını Olimpiyat Onur Kütüğüne yazdırmayı başardı Türkiye, bu dalda genel sıralamada 11. oldu.

Bisiklet branşında mücadele Türk sporcularından Talat Tunçalp, 100 km'lik parkurda 10. olurken Orhan Suda da 18. oldu. İlk 35 km'yi 1. sırada giren Talat, 2 saat 33 dk. 6 sn'lik derecesiyle Türkiye rekoru kırdı. Yarışmayı 1. bitiren Fransız sporcuyla 10. bitiren Talat arasında yalnızca 1.5 saniyelik bir farkın oluşması, otoritelerce Türk sporcuların bisiklet branşında başarılı olduğu yönünde değerlendirildi. Bisiklet branşında mücadele eden Talat Tunçalp, adını Olimpiyat Onur Kütüğüne yazdıran başka bir sporcumuz oldu. Son olarak kılıç müsabakalarında Yugoslavya ve İsviçre'yi yenen milli takım, ABD ve Polonya'ya yenilerek elendi.

1936 Olimpiyatları Genel Sonuç Tablosu

Sıra	Ülke	Altın	Gümüş	Bronz	Toplam
1	Almanya	32	26	30	88
2.	Amerika	24	20	12	56
3.	Macaristan	10	1	5	16
4.	İtalya	8	9	5	22
5.	Finlandiya	7	6	6	19
6.	Fransa	7	6	6	19
7.	İsveç	6	5	9	20
8.	Japonya	6	4	8	18
9.	Hollanda	6	4	7	17
10.	İngiltere	4	7	3	14
11.	Avusturya	4	6	3	13
12.	Çekoslovakya	3	5	0	8
13.	Arjantin	2	2	3	7
14.	Estonya	2	2	3	7
15.	Mısır	2	1	2	5
16.	İsviçre	1	9	5	15
17.	Kanada	1	3	5	9
18.	Norveç	1	3	2	6
19.	Türkiye	1	0	1	2
20.	Hindistan	1	0	0	1
21.	Y. Zelanda	1	0	0	1
22.	Polonya	0	3	3	6
23.	Danimarka	0	2	3	5
24.	Letonya	0	1	1	2
25.	Yugoslavya	0	1	0	1
26.	Romanya	0	1	0	1
27.	G. Afrika	0	1	0	1
28.	Meksika	0	0	3	3
29.	Belçika	0	0	2	2
30.	Avustralya	0	0	1	1
31.	Filipinler	0	0	1	1
32.	Portekiz	0	0	1	1

Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk sporcularını olimpiyatlara teşvik etmesinin temel amacı, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş dünyaya tanıtmaktı. Osmanlı sonrasında demokratik ve laik değerleri kabul eden Türkiye'nin Batı Uygarlığı

içinde yerini alması Atatürk için öncelikli hedefti. Atatürk'e göre, olimpiyat oyunları bir yumuşak güç ve propaganda aracı olarak uluslararası siyasette etkin olabilirdi. Nitekim sonraki yıllarda olimpiyat oyunları, çağdaş ve gelişmiş devletlerin güçlerini sergilediği bir siyaset/spor arenasına dönüşmüştür. 1924 Paris Olimpiyatları'na devlet desteğinde ve yabancı uzmanlarla hazırlanan Türk sporcuları, ilk madalyalarını 1936 Berlin Olimpiyatları'nda almış, bir sonraki 1948 Londra Olimpiyat Oyunları'nda tamamı güreşte olmak üzere 6 altın madalya alarak takım halinde olimpiyat 7. si olmuştur.

Celil BOZKURT

KAYNAKÇA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 30-18-1-1/8.46.5.

BCA, 180-9-0-0/3.18.1.

BCA, 30-18-1-2/65.48.12.

BCA, 30-18-1-2/66.56.10.

Cumhuriyet

Haber

ATABEYOĞLU, Cem, **Kurucumuz Selim Sırrı Tarcan**, Türk Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları, İstanbul 2000.

Beynelmielel Olimpiyat Oyunları: Sekizinci Olimpiyatlara Türklerin İştiraki münasebetiyle, Matba-i Ebuzziya, İstanbul 1340.

İSTANBULLUOĞLU, Altuğ, **Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100. Yılı 1908-2008**, İstanbul 2008.

GÜMÜŞ, Ali, **Şampiyonlar Geçiyor**, Türk Güreş Vakfı Yay., Lazer Ofset, [t.y]. Ankara.

GÜRER, Turgut, **Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl**, 4. Baskı, Gürer Yay., İstanbul 2007.

ÖĞRETİCİ, Hüdaver; Karcılılar, Ahmet, "Olimpiyatlar", **Spor Ansiklopedisi**, 4. Cilt, Morpa Kültür Yay. TDŞ, İstanbul 2005, s.124-151.

SAN, Haluk, **Belgeleri ile Türk Spor Tarihinde Atatürk**, Türk Spor Vakfı Yay., 1. Cilt, [y.y] 1981.

SWADDİNG, Judith, **Antik Olimpiyat Oyunları**, (Çeviren, Burçak Gürün), Homer Kitabevi, İstanbul 2000.

TARCAN, Selim Sırrı, **Yeni ve Eski Olimpiyatlar**, Ülkü Basımevi, İstanbul 1948.

ÜNVER, Fuat, **Antik Çağdan Modern Olimpiyatlara Binicilik Sportu ve Türk Biniciliğinin Olimpik Gelişimi**, [y.y], 2006.

YILDIZ, Doğan, **Atatürk ve Spor**, Telebasın, İstanbul 2008.

YILDIZ, Doğan, **Çağlar Boyu Türklerde Spor**, Telebasım, İstanbul 2002.

03/02/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-olimpiyat-oyunlari/?pdf=4411> adresinden erişilmiştir